

השיקום והצמיחה: רוב התושבים חזרו, אלפים חדשים הצטרפו לחבל התקומה

לקראת שנתיים ל-7 באוקטובר: מעל 90% מהתושבים חזרו לעוטף, אליהם הצטרפו מעל ל-2,500 תושבים חדשים. שיקום מואץ ביישובים שנפגעו. השקעות של מיליארדים בכלכלה, בתעשייה, בתעסוקה ובתשתיות. הקצאת משאבים חסרת תקדים בחינוך, בבריאות, בביטחון ובקהילה

מנהלת תקומה מפרסמת לעיון הציבור את תמונת המצב הכללית של תהליך השיקום של יישובי חבל התקומה. בשיתוף הרשויות המקומיות, גורמי המקצוע והקהילות, פועלת המנהלת בנחישות בעקבות אירועי 7 באוקטובר לשיקום ולבנייה מחודשת של החבל, של מרחבים פרטים וציבוריים למען חזרת התושבים לבתיהם ולשיקום הקהילה שלהם, וזאת לצד השקעות אסטרטגיות רחבות שיבטיחו צמיחה משמעותית. המנהלת פועלת במטרה להביא לשיקום החבל ותושביו ולצמיחה דמוגרפית וכלכלית בחבל, תוך שמירה על צביון החבל והנחת יסודות לחיים כלכליים ולחיים קהילתיים בני-קיימא באזור.

זאב אלקין, שר במשרד האוצר האחראי על שיקום הצפון והדרום: "מאז ה-7 באוקטובר, אפשר לומר בביטחון: חבל תקומה קם ומתחדש. רוב מוחלט של התושבים כבר חזרו, ואליהם הצטרפו יותר מ-2,500 תושבים חדשים. המדינה משקיעה כאן באופן חסר תקדים - בחינוך, בריאות, ביטחון, כלכלה, וקהילה - תחת תוכנית חומש בהיקף של 17.5 מיליארד שקלים. מלאכה רבה עוד לפנינו בהשלמת תהליך החזרה והשיקום, במיוחד ביחס לחמשת היישובים שטרם חזרו לחבל, ובעיקר בהשקעה בצמיחת החבל והכפלת האוכלוסייה שלו ל-120,000 תושבים. מי שניסה באכזריות נוראית להבריח אותנו מכאן יקבל חבל ארץ גדול יותר וחזק יותר!"

ראש מנהלת תקומה, אביעד פרידמן: "חבל תקומה מצוי בתהליך מואץ של שיקום וצמיחה מחודשת. רוב מוחלט של התושבים שבו לחיות כאן, ואליהם הצטרפו אלפי משפחות חדשות שבחרו לקחת חלק במסע ההתחדשות. גם ביישובים שנפגעו בצורה הקשה ביותר נרשמות חזרות משמעותיות של תושבים, המעידות על הרצון והנחישות לבנות מחדש את הבית והקהילה. בשטח כבר אפשר לראות את תנופת הבנייה, את התשתיות החדשות קמות ואת הילדים שחזרו לאחרונה לגנים ולבתי הספר. לצד ההשקעה הרחבה בכלל תחומי החיים, מקדמת המנהלת פתרונות ייחודיים לבנייה ולדיור באמצעות סלים יישוביים, המאפשרים לכל יישוב לעצב את עתידו בהתאם לצרכיו. השיקום והצמיחה הכלכלית שאנו מובילים מתאפשר בזכות המחויבות של התושבים, השותפות ההדוקה עם הרשויות המקומיות, ובזכות ההובלה המנוסה של השר אלקין. יחד אנו מביטים קדימה - לחבל מתחדש, משגשג ובטוח יותר, שנבנה בו לא רק את ההווה אלא גם את העתיד, כדי שיהווה מוקד של חוסן, צמיחה ותקווה לדורות הבאים."

תקציר הדו"ח

מתוך 62,000 תושבי העוטף הרשומים בנתוני הלמ"ס, מעל ל-90% שבו לחיות בחבל, ואליהם נוספו מעל ל-2,500 תושבים חדשים. ב-13 היישובים שנפגעו קשות במתקפת 7 באוקטובר נרשמים אחוזי חזרה גבוהים: כרם שלום 88% ו-6 משפחות חדשות, סופה 90% ו-6 משפחות חדשות, ניר יצחק 82% ו-8 משפחות חדשות, נירים 90% ומשפחה חדשה, עין השלושה 90% ו-5 משפחות חדשות, רעים 95% ו-10 משפחות חדשות, נתיב העשרה 83% ו-12 משפחות חדשות, נחל עוז 33% ו-4 משפחות חדשות היישוב החל את חזרתו ב-1/9 ונמצא בתהליך חזרה.

במקביל, עבודות שיקום נרחבות מתבצעות ביישובים שטרם שבו אליהם. עבור תהליך החזרה והשיקום, מנהלת תקומה מקצה תקציב חמש שנתי בהיקף של 17.5 מיליארד שקלים. עד כה חויבו כ-7.9 מיליארד שקלים, וב-2025 הוקצו 525 מיליון שקלים לפרויקטים המקדמים את שיבת התושבים, חיזוק וצמיחת החבל:

עיקרי השקעות לשנת 2024:

- **בינוי ודיור** - 3.4 מיליארד שקלים הושקעו בפתרונות הדיור הזמניים, הקמת אתרים כפריים, שכירות של דיור עירוני, דמי הצטיידות, דמי כלכלה ומתווה השיקום, תקציב לסלים יישוביים, מועצתיים ועירוניים. בנוסף, הועברו בתקציבים למשרדי הממשלה: משרד התחבורה, המשרד להגנת הסביבה, רשות המים והדיור, הרשות לתחבורה ציבורית, הרשות להתחדשות עירונית.
- **חינוך והשכלה גבוהה** - 437 מיליון שקלים לסלי תקומה לבתי הספר, פעילות חינוכית בלתי פורמלית, בינוי מבני חינוך, פעולות תגמול ותמרוץ עובדי הוראה והצבת רכזים הוליסטיים בבתי הספר ו-55 מיליון שקלים לחיזוק מכללת ספיר באמצעות מלגות מלאות לסטודנטים, סיוע לסטודנטים בני החבל בלימודים האקדמיים מחוץ לחבל, וכוונה להשקיע במקצועות טכנולוגיים.
- **רווחה** - 73 מיליון שקלים לטובת הגדלת התקנים לעובדים סוציאליים בחבל ב-30%, תוכניות שלומות רגשית ומסוגלות אישית, תכניות חוסן כלכלי, מענים רווחתיים לטיפול בטרומה בשבול, פעולות למיצוי זכויות לסוגיה, וקידום בינוי בתחומי הרווחה והשירותים החברתיים.
- **בריאות** - באמצעות תוספת תקציב של 357 מיליון שקלים בשנה הוקמו שלושה מרכזים רפואיים, 5 מרכזים להתפתחות הילד ותחנות הזנק של מד"א. דגש רב מושם על בריאות הנפש: מתחילת 2024 ניתנו בחבל 120,000 שעות טיפול פרטני.
- **ביטחון** - 495 מיליון שקלים לתשתיות והצטיידות, כולל פיילוט טכנולוגי.
- **כלכלה** - 275 מיליון שקלים ל-180 עסקים ותמיכה בעסקים קטנים ובמחפשי עבודה. מתוך סכום זה הוקצו 52 מיליון שקלים סיוע לעסקים קטנים ובינוניים, כ-60 מיליון שקלים בקידום תעסוקה והכשרות וכ-40 מיליון שקלים עבור פרויקטים כלכליים ברי קיימא ברשויות המקומיות.
- **חקלאות** - 410 מיליון שקלים ל-400 משקים ו-120 מיליון שקלים לבתי אריזה.
- **תיירות** - 36 מיליון שקלים בעוגני תיירות ציבוריים ו-8 מיליון שקלים במרכזי מבקרים.
- **אנרגיה** - 33 מיליון שקלים בפרויקטים יישוביים ו-7 מיליון שקלים למיזמים חדשניים.
- **קהילה** - 52 מיליון שקלים לחיזוק מערכי קהילה, תוך קידום וליווי מקצועי לרכזי הקהילות וחיזוק פעילות קהילתית - כל זאת למען חיזוק החוסן וההבניה הקהילתית.
- **תרבות וספורט** - 123 מיליון שקלים לקידום פעילות התרבות והספורט ברשויות החבל ויישובי החבל, הקמת מתקני ספורט קהילתיים, חיזוק מוסדות התרבות בחבל וסיוע בשיקום ושיפוץ מבני תרבות רשותיים.
- **צעירים** - 19.25 מיליון שקלים מתוכם רכזי צעירים ביישובים תוך מימון פעילותם ועשייתם למען הקהילה, הקצאת 7 מיליון שקלים למיזמי צעירים כלכליים וחברתיים בחבל, הקצאת 7 מיליון שקלים למכינות קדם צבאיות בחבל.
- **דת** - 32 מיליון שקלים לשיקום ושיפוץ בתי העלמין בקרב היישובים שנפגעו, ותקציבים נוספים להגדלת בתי העלמין ובתי הכנסת בחבל.

פרק: החזרה ליישובים

בחודשים האחרונים נמשכת חזרת התושבים לצד ההתקדמות בתהליכי השיקום הפיזי, לאחר הסרת המניעות הביטחוניות והשיקומיות משורת יישובים נוספים בעוטף. בקרב 13 היישובים שנפגעו קשות במתקפת 7 באוקטובר, הוסרו בתחילת יולי כלל המניעות הביטחוניות בהחלטת ממשלה על בסיס חוות דעת של משרד הבטחון וצה"ל, ולצידן הוסרו המניעות שיקומיות ביישובים שבהם הושלמו העבודות הנדרשות.

ביישובים **כרם שלום ורעים** עבודות השיקום הסתיימו בסוף חודש מרץ, **בנירים** בסוף חודש אפריל וביישוב **עין השלושה** בסוף חודש מאי. ביישובים **סופה, ניר יצחק ונתיב העשרה** הוסרה המניעה הביטחונית בסוף יוני 2025.

בשישה יישובים נוספים עבודות השיקום צפויות להסתיים לפי לוחות הזמנים הבאים: **עבודות השיקום החיוניות לטובת חזרת התושבים בנחל עוז** הסתיימו ב-31.8. בייסופים עד נובמבר 2025, בחולית עד מרץ 2026, בכפר עזה עד יולי 2026 ואילו בבארי עד אוגוסט 2026. **בניר עוז** אושר לאחרונה מתווה ייחודי לטובת שיקום הקיבוץ ובנייתו מחדש, הכולל גם הקמת אתר כפרי בתחומי הקיבוץ.

בעת האחרונה התמקדה מנהלת תקומה בסיוע בהכנות המעשיות לחזרת התושבים ליישובים, ובימים אלה היא ממשיכה בסיוע בעבודות התכנון לקראת חזרת תושבי היישובים שעבודות השיקום בהם עדיין לא הסתיימו. כחלק מתהליך החזרה ליישובים ניתן מענה על ידי מנהלת תקומה למשפחות המתקשות לחזור בעת הזו, מכל סיבה שהיא, כפי שהיה בעבר.

אלה הם נתוני החזרה עד כה שבו ל-13 היישובים שנפגעו קשות במתקפת החמאס ב-7 לאוקטובר: **כרם שלום** כ-88% מהתושבים ו-6 משפחות חדשות, **סופה** כ-90% מהתושבים ו-6 משפחות חדשות, **ניר יצחק** כ-82% מהתושבים ו-8 משפחות חדשות, **נירים** כ-90% מהתושבים ומשפחה חדשה, **עין השלושה** כ-90% מהתושבים ו-5 משפחות חדשות, **רעים** כ-95% מהתושבים ו-10 משפחות חדשות, **נתיב העשרה** כ-83% מהתושבים ו-12 משפחות חדשות ו**נחל עוז** כ-33% מהתושבים ו-4 משפחות חדשות היישוב החל את חזרתו ב-1/9 ונמצא בתהליך חזרה. נתוני החזרה בכלל העוטף עומדים כיום על למעלה מ-90%. נדגיש כי יש עדיין חמישה יישובים שטרם חזרו ונמצאים בפתרונות דיור זמניים עד להשלמת השיקום והבנייה ביישובים והם בארי, כפר עזה, כיסופים, חולית וניר עוז.

בד בבד, נמשכים ביישובים תהליכי השיקום הקהילתי והפיזי הכולל- תמיכות בהיבטי רווחה, קהילה, חינוך, ספורט, כלכלה, תעסוקה וחזרה לעולם העבודה, וכן, שיפוץ מבני מגורים ומבני ציבור שניזוקו בדרגות נזק שונות, דרך בניית מבנים במקום אלו שהוגדרו כבלתי ניתנים לשיקום, שדרוג מבנים שלא ניזוקו, החלפת תשתיות חיוניות (מים, ביוב, חשמל, תקשורת) ביישובים ועד הקמה של שכונות חדשות המתוכננות ומותאמות לצרכים הייחודיים של כל קהילה. העבודות מתבצעות בליווי צמוד של מנהלת תקומה, הרשויות המקומיות וגופי המקצוע, במטרה להבטיח חזרה לבתים ולחיים בסביבה משוקמת, בטוחה וטובה יותר ממה שהייתה.

בקרב כלל היישובים הכפריים בחבל ובעיר שדרות מתקיימים תהליכי בינוי ופיתוח מתקדמים כחלק מתהליך מימוש הסלים היישוביים והמועצתיים בהיקף של כ-1.3 מיליארד שקלים, כ-800 מיליון שקלים מתוך סכום זה ניתנו ישירות ליישובים על ידי המנהלת, באמצעות מודל חדשני ראשון מסוגו, הכולל עבודה צמודה של מנהלת תקומה ישירות מול היישובים.

מלבד תקציב השיקום שמסתכם בכ-1.4 מיליארד שקלים, מקצה המנהלת 1.3 מיליארד שקלים נוספים לטובת קידום פרויקטים בתחומי הבינוי, הדיור והתשתיות בחבל התקומה. הסלים הם מתווים גמישים, שכל יישוב ורשות מקומית יכולים ליצוק לתוכם את הצרכים הייחודיים שלהם בתחומי הבינוי, הדיור והתשתיות.

הסלים שניתנו ליישובים כוללים תקציבי שיקום לצד תקציבים לבניית מרחבים ושירותים קהילתיים חדשים, במטרה לחדש ולחזק את היישובים. באמצעות תקציבים אלו, נעשים ביישובים פרויקטים שונים לקידום רווחת התושבים, כמו פיתוח ושדרוג תשתיות ומערכות יישוביות, קידום תכנון, תוכניות אב למבני ציבור, הקמת מבני ספורט, הקמה ושדרוג של מבני תרבות ודת, הנגשת המרחב הציבורי, שדרוג ושיפור נוי וגינון ועוד.

כיום ניתן לראות בשטח מגוון של פרויקטים המקודמים במסגרת ה"סלים", לדוגמה: שיפוץ מבני ציבור בניר עז, שדרוג כבישים ומדרכות בארז, החלפת תשתיות מים בדקל, שיפוץ מתחמי מגורים לקליטת אנשי חינוך במועצה האזורית אשכול, הקמת פינת חי טיפולית בגברעם, שדרוג שצ"פים בשדרות ועוד.

לצד עבודות השיקום והבנייה, מנהלת תקומה פועלת במלוא העוצמה לחיזוק מרקם החיים בחבל, תוך השקעות רחבות היקף בפרויקטים אסטרטגיים בכל תחומי החיים - מבריאות וחינוך ועד ביטחון, חקלאות, כלכלה, תעסוקה ותיירות. ההשקעות מתמקדות הן בשיקום מערכות שנפגעו והן ביצירת תשתיות חדשות, המותאמות לצרכים המתפתחים של הקהילות. פרויקטים אלה כבר מובילים לשיפור השירותים, להגברת הביטחון האישי והקהילתי, לפיתוח הכלכלה המקומית ולחיזוק החוסן החברתי.

הפעולות נעשות מתוך אמון ושקיפות, וזאת על ידי רכזים יעודיים בישובים אשר אמונים על מיצוי המשאבים מחד והצפת הצרכים מאידך.

במבט לעתיד, המנהלת מקדמת מהלכים שיבטיחו את המשך תנופת השיקום והצמיחה באזור - בהם הקמת צוות ייעודי לקידום הצמיחה הדמוגרפית הן במגזר הכפרי והן בעיר שדרות, האמון על גיבוש תוכנית פעולה מקיפה לעידוד חזרת והרחבת האוכלוסייה, וכן העברת מטה הפעילות לעיר שדרות בסוף שנת 2025 - מהלך שיסמן התבססות בלב השטח, תוך חיזוק הקשר הישיר עם היישובים והגברת זמינות השירות לתושבים.

פרק: נתוני השיקום

מתוך 47 היישובים במועצות אשכול, שער הנגב, חוף אשקלון, שדות נגב ובעיר שדרות - הרוב המוחלט של התושבים כבר שבו לביתם.

כ- 62,000 תושבים על פי נתוני הלמ"ס גרו בחבל ב-7 באוקטובר 2023. והיום כמעל ל-90% מתושבי החבל בערב 7 באוקטובר 2023 שבו לחיות בו, ואליהם נוספו מעל ל-2,500 תושבים חדשים.

תקציב החומש של מנהלת תקומה עומד על כ-17.5 מיליארד שקלים, מתוכם חויבו עד כה 7.893 מיליארד שקלים בשנים 2023-2024. מנהלת תקומה התחייבה על כ-13% מהתקציב שתוכנן על ידה לשנת 2025, בסך של כ-525 מיליון - ועד לסוף השנה עתידה לחייב למעלה מ-2 מיליארד שקלים.

תקציב השיקום הפיזי של מנהלת תקומה לכלל היישובים עומד על 1.4 מיליארד שקלים. במסגרת הסדר ייחודי בין מנהלת תקומה למס רכוש ניתן להם מענה הוליסטי במסגרת המתווה, ללא חובה לפנות לקרן הפיצויים של מס רכוש. לעשרת היישובים שנפגעו בצורה הקשה ביותר הוקצו כ-1.1 מיליארד שקלים, פי 4 מאומדן מס רכוש לנזק שנגרם באותם יישובים.

מבין היישובים שנפגעו בצורה הקשה ביותר, הוקצו מכספי מנהלת תקומה כ-460 מיליון שקלים לשיקום בארי, כ-250 מיליון שקלים לניר עוז (כולל תקציב הסל היישובי) וכ-210 מיליון שקלים לכפר עזה.

עבור 4 קיבוצים שנפגעו פיזית בצורה קשה ונרחבת, הקימה מנהלת תקומה, בשיתוף החברה להתיישבות ומשרד הבינוי והשיכון, אתרי דיור כפריים זמניים.

בקהילת קיבוץ **כפר עזה** הוקמו 159 יחידות דיור למגורים זמניים בקיבוץ רוחמה, וכן נבנו 7 מבני ציבור ובנוסף שופצו מבנים קיימים לטובת שימוש ציבורי.

בקהילת קיבוץ **בארי** הוקמו 287 יחידות דיור למגורים זמניים בקיבוץ חצרים, וכן 13 מבני ציבור - הוקמו 6 גני ילדים, מרפאה ומרפאת שיניים, משרדים, חדר אוכל ועוד. עוד שופצו מבני ציבור נוספים בקיבוץ חצרים לטובת קהילת בארי.

בקהילת קיבוץ **חולית** הוקמו 61 יחידות דיור למגורים זמניים בקיבוץ רביבים וכן הוקמו 2 מבני ציבור לצד פיתוח תשתיות למבנים נוספים והשתלבות במערכות החינוך בקיבוץ.

בקהילת קיבוץ **כיסופים** הוקמו 81 יחידות דיור למגורים זמניים ביישוב עומר, וכן 3 מבני ציבור ושופצו מבנים ביישוב שונים לצרכים קהילתיים בהם: גני ילדים, חינוך בלתי פורמלי ומשרדים. קהילת **ניר עוז** עברה להתגורר בדיור זמני בכרמי גת ושם נבנו מבני ציבור לטובת הקהילה כגון גני ילדים, תינוקיה וחדר אוכל במימון מנהלת תקומה.

יחידות הדיור הזמניות שנבנו הן בגודל של בין 60-120 מ"ר בהתאמה לצורך המשפחה. במתחמי יחידות הדיור ומבני הציבור נעשו עבודות פיתוח של מים וביוב, תחנות סניקה/שאיבה בהתאם לצורך, כבישי גישה, מסתורי אשפה, שבילים ומעברים, חניות לכלי רכב, השקיה וגינון, מצללות ועוד. המנהלת תקצבה את היישובים עבור ציוד ואבזור יחידות הדיור בתקציב של עד 80 אלף שקלים ליחידת דיור, בהתאם לגודל המשפחה, וכן הקצתה תקציב דמי כלכלה לטובת השהות בתקופת הביניים בסכום של כ-1,100 שקלים בחודש לנפש.

פרק: שיקום וצמיחה בכל תחומי החיים

לצד עבודות השיקום והבנייה, **מנהלת תקומה פעלה ופועלת בכל תחומי החיים** - מבריאות וחינוך ועד ביטחון, חקלאות, כלכלה, תעסוקה ותיירות - עם השקעות של מאות מיליוני שקלים בפרויקטים אסטרטגיים במטרה להוביל לשיפורים ניכרים במרחב.

חינוך:

בתחום החינוך הוקצו תקציבים בתחומים שונים בכדי לחולל שינוי מהותי בחינוך בחבל התקומה וליצור אקוסיסטם ומעטפת משמעותית לילדים ולצוותי החינוך.

סלי תקומה - בשנת 2025 הוקצה תקציב בסך 500 מיליוני שקלים לשנת הלימודים תשפ"ה, המשקף תקציב של 13,500 שקלים לכל תלמיד. הכסף מוקצה במחציתו ישירות למוסד החינוכי והמחצית השנייה לרשות. בעזרת תקציבים אלו, מוסדות החינוך והרשויות רכשו וקידמו תוכניות כגון: הקטנת כיתות הלימוד, תגבור לימודי, העצמת מענים רגשיים, תוכניות חוסן ועוד.

לחינוך הבלתי-פורמלי הוקצה תקציב בסך כ-70 מיליוני שקלים לשנת 2025, כ-4000 שקלים לילד מכיתה ד'-ו"ב, זאת כדי להעמיק את הפעילות החברתית וליצור מעטפת המגבירה את תחושת השייכות, תחושת המסוגלות ותחושת הזהות. חלק מתקציב זה הושקע בפעילויות "קיץ של תקומה", במסגרתן נהנו כ-10,000 מתלמידי החבל ממסגרות קיץ איכותיות ללא תשלום.

לבינוי מוסדות חינוך מיועדים 46 מיליוני שקלים לשנת 2025 לכל הרשויות, עבור בינוי שיתמוך את הפדגוגיה החדשנית כגון: חוות חקלאיות לימודיות, מטבחים טיפוליים, חממות טכנולוגיות מרכז מחוננים ועוד.

בשנת 2025 גויסו **רכזים הוליסטיים** על ידי הרשויות המקומיות. בכל בתי הספר בחבל הושמו רכזים, במטרה ליצור סינרגיה וייעול של כל המעטפת אותה מקבל התלמיד.

רווחה:

חוסן קהילתי – תכניות קהילתיות רחבות לחיזוק קהילה, עידוד התנדבות וחיזוק תחושת שייכות בתקציב של 115 מיליון שקלים.

הרחבה ושדרוג תשתיות רווחה – שיפוץ, הרחבה והקמה של מתקנים חדשים – מועדוניות, מרכזי שלומות, מתנ"סים ומרחבי פעילות מותאמים בתקציב של כ-128 מיליון שקלים.

בנוסף, הוקצו 115 מיליון שקלים לתוכניות בתחום **שלומות אישית, משפחתית וחברתית**, ועוד 61 מיליון שקלים לתוכניות בתחום **טראומה ושכול**. בין הפעילויות הרבות הניתנות במסגרת תקציבים אלו ניתן למנות: ליווי משפחות במצבי משבר, תוכניות חיזוק הורים, מרכזי הורים ילדים, התערבויות ממוקדות למשפחות מורכבות או בסיכון, תוכניות למניעת אלימות במשפחה, יחידות לטיפול

בפגיעות מיניות, ותכניות לאוכלוסיות יעד ייחודיות, כגון ילדים ונוער, אזרחים ותיקים ואנשים עם מוגבלויות.

חוסן כלכלי ומיצוי זכויות - "עיר/מועצה מקדמת זכויות" - הפעלת תכניות במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות החבל, אשר מאפשרות לתושבי החבל לקבל מענים שוטפים בעולם מיצוי הזכויות על חלקיו.

"קו ראשון" - ליווי משפטי הניתן על-ידי עורכי דין בשיתוף פעולה עם משרד המשפטים, במסגרתה ניתן ליווי לתושבי החבל במיצוי זכויות משפטיות הקשורות למלחמת "חרבות ברזל", כולל ייצוג בבית המשפט. סך התקציב עד כה עמד על 5.58 מיליון שקלים.

כלים כלכליים משלימים – תוכניות לפיתוח חוסן כלכלי. שיקום תעסוקתי ותוכניות לשילוב בשוק העבודה, הכשרות לחיזוק החוסן האישי והחברתי וסיוע כלכלי פרטני ולמשפחות בהתאם לנזקקות ולצרכי הפרט. תקציב כולל: כ- 82 מיליון שקלים.

בריאות:

בתחום הבריאות מתמקדת המנהלת בשיפור איכות, זמינות ונגישות שירותי הבריאות. אירועי טראומה ומשבר משפיעים באופן ישיר על מצבם הבריאותי של התושבים ומגבירים את הצורך ביצירת מענים הולמים. סקרים שנערכו בתחום הבריאות הצביעו על פערים בבריאות התושבים ביישובי העוטף ובנגישות לשירותי הבריאות עוד לפני אירועי 7 באוקטובר ועל החמרה במדדי הבריאות לאחר מכן.

תכנית השיקום והצמיחה בבריאות כוללת בניה, שיפוץ והנגשה של שירותי בריאות באמצעות משרד הבריאות והרשויות תוך שיתוף משרדי ממשלה נוספים, כמו המשרד לפיתוח הנגב והגליל, בניית וחיזוק מרכזי החוסן ומתן מענה לטיפולים פרטניים וקהילתיים, כולל תוכניות חוסן בתחומי הבריאות, הרווחה והחינוך, ופתיחת מרפאות חדשות לבריאות הנפש בקהילה שיאפשרו מניעת אשפוזים.

צמצום הפערים בזמינות שירותי בריאות מבוצע באמצעות הקמת שלושה מרכזים רפואיים, והקמת מרפאות חדשות בקהילה. עד כה שוקמו, שופצו וצויידו מחדש מבספי מבחן תמיכה, על ידי קופת חולים כללית 4 מרפאות יישוביות: מרפאת נירים, מרפאת ניר יצחק, מרפאת בארי ומרפאת נחל עוז. השירותים במרפאות אחרות הורחבו, למשל בכפר מימון, שם המרפאה פתוחה מעתה 5 ימים בשבוע. בנוסף, מוקמים מרכזים להתפתחות הילד בכל אחת מהרשויות, וכן נמצאות בשיפוץ ובניה של 3 בריכות הידרותרפיה במועצות אשכול, שער הנגב ושדות נגב, וכן הוקמו תחנות הזנק של מד"א לשעת חירום.

הוספת תקני רפואה: לצד זאת הושלמה הוספת תקנים של אנשי מד"א ורופאים, פסיכולוגים התפתחותיים, קלינאיות תקשורת, מרפאות בעיסוק ועובדות סוציאליות שאמורים להפעיל את חמשת מרחבי ההתפתחות לילדים עד גיל 6.

כמו כן, הוקצה תקציב לפיתוח ויישום תכניות לבריאות דיגיטלית באמצעות שירותי רפואה מרחוק. בשנת הלימודים הקרובה יפתח קורס למומחיות לאחיות בבריאות הקהילה בספיר.

הגברת המענה הטיפולי: מינואר 2024 ועד יוני 2025 ניתנו בחבל כ-120,000 טיפולים פרטניים. כ-15,000 מטופלים השתתפו בטיפולים משפחתיים. כ-13,000 מטופלים השתתפו בקבוצות טיפוליות. כ-40,000 תושבים השתתפו בפעילויות חוסן קהילתי. כ-8,000 תושבים השתתפו בפעילויות חוסן רשותי. תיקצוב טיפולי החוסן ל-5 שנים הינו של 111 מיליון שקלים. סכום זה ניתן בתוספת לכ-35 מיליון שקלים לשנה שניתנו טרם ה-7/10. בנוסף, הוקמה מרפאה לבריאות הנפש בשדרות בגיבוי של בית החולים ברזילי באשקלון. וכן הוקם בעיר מרכז לטיפול בהפרעות אכילה.

ביטחון:

בתחום הביטחון שימשה מנהלת "אופק חדש" במשרד הביטחון כזרוע הביצוע של מנהלת תקומה בתחומי ביטחון, ופעלה בשנת 2024 לחיזוק והתעצמות מרכיבי הביטחון ביישובים. במסגרת פרויקט "תוכנית מרכיבי ביטחון", עודכן סיווג היישובים וסל מרכיבי הביטחון, וכן שיקום והקמת תשתיות ביטחון מגוונות כגון גדרות, דרכים, תאורה, נשקיות ורכבים, וציוד לצוותי צח"י וכיתות כוננות. בנוסף, הוחל בפילוט לבחינת מרכיבי ביטחון טכנולוגיים בחמישה יישובים. מתוך תקציב חומש של כ-711.2 מיליון שקלים לטובת הפרויקט, הושקעו בשנת 2024 495.9 מיליון שקלים.

פרויקט נוסף הוא "מארג החיים", שמטרתו לשקם את שטחי הציבור ביישובים כדי לאפשר את חזרתם הבטוחה של התושבים. עבודות אלו כללו ניקיון דרכים, הדברת מזיקים, שיקום מערכות גינון, טיפול במפגעים תברואתיים ובטיחותיים, ופינוי הריסות בתים. בפרויקט הושקעו בשנת 2024 61.4 מיליון שקלים מתוך תקציב חומש של 98.7 מיליון שקלים. עבודות השיקום במרחב הציבורי הסתיימו ונמסרו ליישובים בשנת 2024.

כלכלה:

בתחום הכלכלה צוות כלכלה, עסקים ותעסוקה של מנהלת תקומה פעל מאז הקמת המנהלת לשיקום ופיתוח כלכלת החבל ושיפור היכולות התעסוקתיות של התושבים. במסגרת פרויקט "מעטפת תעסוקתית קהילתית במרחב הכפרי", הושקעו 10 מיליון שקלים לחיזוק קהילות ותעסוקה ביישובים מפונים ובארבע המועצות האזוריות. כ-280 משתתפים החלו תהליך ליווי תעסוקתי פרטני והוקמה תשתית תעסוקתית-קהילתית. בנוסף לפעילות ביישובי המעבר, הוקמה תשתית תעסוקתית-קהילתית במועצות, והחלו פעילויות שונות לקידום התעסוקה במועצות. מרכז הזדמנות שדרות, בו הושקעו 4.4 מיליון שקלים, שימש כתשתית עירונית לקידום השתלבות תעסוקתית. כ-375 משתתפים קיבלו שירות מהמרכז- ליווי ו/או פעילות קבוצתית, ובוצעו מעל ל-80 השמות בעבודה. מלבד אלו, "היוזמה לקידום תעסוקת צעירים", בשיתוף משרד העבודה, בה הושקעו 1.5 מיליון שקלים, סיפקה מענה לאוכלוסייה הצעירה שנפגעה מהאירועים, כאשר כ-670 השתתפויות של 530 צעירים קיבלו כלים מגוונים כגון אבחונים תעסוקתיים, סדנאות והכשרות.

במסגרת הסיוע הנרחב לעסקים בחבל, הושקו מספר תוכניות בשיתוף משרד הכלכלה והתעשייה, ביניהן, מסלול השקעות הון בשיתוף הרשות להשקעות הון, שמסייע לעסקים להחיות ולייצב את פעילותם העסקית על ידי תמיכה בגובה של 112 מיליון שקלים ל-180 עסקים בגדלים שונים ותחומי עיסוק מגוונים. לעסקים אלו אושרה התמיכה, ועד כה שולמו כ-9 מיליון שקלים ל-14 עסקים. תוכנית נוספת היא "תקומה עסקית בעוטף", תוכנית לסיוע לעסקים הקטנים והבינוניים ביחד עם הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים. בתוכנית הושקעו כ-12 מיליון שקלים והיא העניקה עד כה ייעוץ, ליווי והדרכה ל-676 עסקים בחבל. סיוע נוסף ניתן באמצעות מסלול הכשרות בשיתוף פעולה עם מעסיקים. מסלול זה מאפשר הכשרה מקצועית עם השמה בקצה. עד כה אושרו 15 בקשות של מעסיקים שמטרתם היא קליטה של כ-120 עובדים.

למען קידום חוסן באנרגיה בחבל, מנהלת תקומה, ביחד עם משרד האנרגיה והתשתיות, השקיעו 33 מיליון שקלים בכל היישובים ובחמש הרשויות המקומיות להקמת פרויקטים של עצמאות וחוסן אנרגטי. בין הפרויקטים שמקודמים: מתקני אגירה, קירויים סולאריים ותוכניות מעבר לאנרגיה מקיימת. כמו כן, הושקעו כ-7 מיליון שקלים לטובת 8 מיזמי אנרגיה חדשניים בחבל, דוגמת מרחב קהילתי גדול בשדרות שבכלל מבניו יוצבו פאנלים סולאריים עם אגירה תרמית, מיזם לאיפוס וחוסן אנרגטי בבריכה הציבורית ביד מרדכי ועוד.

חקלאות:

בתחום החקלאות הוביל צוות החקלאות והתיירות של המנהלת את צמיחת וחיזוק ענף החקלאות באמצעות שלושה פרויקטים מרכזיים:

במסגרת פרויקט השקעות הון במשקים, הושקעו כ-410 מיליוני שקלים בשנת 2024 (מחציתם במימון המנהלת ומחציתם במימון החקלאים), בהשקעות חקלאיות מגוונות שכללו רכש כלים וטכנולוגיה והקמת או הרחבת מבנים חקלאיים, כמו חממות ורפתות. קרוב ל-40% במימון מנהלת בפרויקט השקעות בבתי אריזה אזוריים הושקעו כ-120 מיליוני שקלים (כ-40% במימון מנהלת תקומה, היתרה על ידי בתי האריזה) באוטומציה ומיכון. מדובר בהשקעה חסרת תקדים, שתגדיל את נתח חקלאי החבל בשרשרת הערך החקלאית, ולראשונה פורסם מבחן תמיכה משותף למשרדי הכלכלה והחקלאות.

לצד אלו, במסגרת פרויקט ליווי עסקי למשקים, בו הושקעו 3 מיליון שקלים מתוך תקציב של 15 מיליון שקלים, הוכשרו 24 מנטורים, ובבחרו 21 משקים חקלאיים למחזור הראשון של התוכנית, שיצא לדרך ב-2025, במטרה לקדם התייעלות וחדשנות.

תיירות:

בתחום התיירות הוקם "שולחן עגול לתיירות" בראשות מנהלת תקומה, ובו שותפים אשכול נגב מערבי, עמותת התיירות שקמה בשור, והקרן לפיתוח שדרות, יחד עם נציגים של מועצות החבל. "השולחן" מקדם את הפיכת האזור ליעד תיירותי, ומפעיל תקציב מטעם מנהלת תקומה לקידום הנושא. בין היתר, ניתן למנות השתתפות במימון אירועי "דרום בלב" (לשעבר "דרום אדום") בהיקף של 1.5 מיליוני שקלים, וקידום אסטרטגיית מיתוג אזורית.

פרויקט להקמת עוגני תיירות ציבוריים יצא לדרך בהשקעה תקציבית של 36 מיליון שקלים, ואושר לביצוע מידי שלושה פרויקטים מושכי קהל בניהול הרשויות המקומיות: "קולות של תקווה" בשדרות, מתחם יציאה לספורים רכובים בשדרות ומתחם פודטראקס באנדרטת חץ שחור. **פרויקט תמיכה בעסקים**, העמיד לרשות העסקים ליווי מקצועי ללא עלות, באמצעות חממת התיירות של משרד התיירות, וכן הושקעו 8 מיליון שקלים במענקים להקמה ושדרוג של מרכזי מבקרים ועסקים תיירותיים, עם תמיכה ב-34 עסקים שונים ברחבי החבל, כולל מענק משמעותי של 2 מיליון שקלים למרכז מבקרים בבית אריזה של התאגדות מח"ע (משקי חבל עזה) בדרום החבל.

קהילה:

בתחום הקהילה תוכננו והופעלו מספר תוכניות, המרכזיות שבהן:

תכנית "מלווי הישובים" - במסגרת זו, הושקעו בליווי מועצות וישובים 35,000 שעות של 30 מלווים עבור 42 יישובים. תקציב התכנית עומד על 22.5 מיליוני שקלים עד לסיום שנת 2025. המלווה פועל בהתאם למצבה ולמאפייניה של הקהילה, אשר מתמודדת בעת הזו עם מצבים של טראומה קולקטיבית, ניסיון חזרה לשגרה, בניית חוסן ותהליכי צמיחה. במסגרת תפקידם מייצגים ומלווים בעלי תפקידים סטטוטוריים ביישובי החבל בתהליכים המצוינים לעיל ובצמתים מרכזיים עימם מתמודדים היישובים.

תכנית רכזי /מנהלי יישובים במושבים ובעיר שדרות: במסגרת זו נבחרו ע"י היישובים 28 רכזים אשר 21 מתוכם השתלבו במושבי החבל, ו-7 בעיר שדרות. התוכנית כוללת גם ליווי והדרכה של מנהלי ורכזי הקהילות הוותיקים בשאר יישובי החבל, ותקציבי פעולה לתמיכה, ליווי והדרכה לעשייה המקצועית של הרכזים, בהתאמה לצרכי היישובים. סך התקציב לתוכנית לשלוש שנות הפעלה עומד על 25 מיליוני שקלים.

"בשביל הקהילה" - תכנית המהווה גשר בין הטראומה האישית והקולקטיבית בקהילות העוטף, המציעה תהליך עיבוד, באמצעות טיפול קבוצתי ופרטני, המתבצע במסגרת מסע לאתרי טבע בחו"ל. כהשבה לקהילה על ההשתתפות בתכנית, עם חזרתם לארץ המשתתפים פועלים במסגרת יזמויות חברתיות במרחב הקהילתי ביישובים. במסגרת זו השתתפו במהלך עד כה כ-550 מתושבי החבל, שיצאו ב-36 קבוצות למסע בהשקעה של 9.5 מיליון שקלים בסך הכל.

בשנת 2024 הושקעו 3.5 מיליון שקלים בשנה זו במסגרתם ניתן מענה ל-14 קבוצות שבהן השתתפו 200 מתושבי החבל, ובשנה הקרובה יושקעו כ-6 מיליון שקלים לצורך הפעלת 22 קבוצות במסגרתן ישתתפו 352 תושבים, זאת לאור הצלחת התכנית והביקוש הרב ביישובי החבל. סה"כ מקבלי שירות בתקציבי תקומה במסגרת התוכנית יעמד על 552 תושבים.

"צומחת שוב" - תכנית לחיזוק החוסן והשיקום הקהילתי ביישובי העוטף, תוך חיבור לזהות יהודית ישראלית ושייכות קהילתית. התכנית פועלת באמצעות משרד התפוצות והמנהלת ליהדות ישראלית. מיקוד הפעולה הינו חיזוק 3 מרכיבים: יהדות ישראלית, תחושת שייכות ובינוי קהילתי, זאת מתוך תפיסה מקצועית מבוססת מחר שמרכיבים אלו מחזקים חוסן אישי וקהילתי בזמן ולאחר טראומה. במסגרת תכנית זו משולבים 46 רכזים ביישובי החבל בהיקף של בין 1/3 ל-1/4 משרה בהתאם לגודל ישוב.

תוכניות קהילתיות נוספות הפועלות באמצעות משרד הרווחה והמחלקות לשירותים חברתיים ברשויות לחיזוק החוסן הקהילתי, אוכלוסיית המתנדבים ביישובים, קבוצות ייחודיות ועוד, בהיקף תקציבי של 12 מיליון שקלים עד כה.

חלק נוסף מהתוכניות נערכות בשותפות המשרד לשוויון חברתי, אשר נותנת מענה לאוכלוסיות מגוונות, ביניהן האזרחים הוותיקים והנשים בהיקף תקציבי של 6.3 מיליון שקלים לשנים 2024-2025. תוכניות עבור נוער עולה נערכות באמצעות משרד העלייה והקליטה, בהיקף של 850 אלף שקלים בשנת 2024 ו-1 מיליון שקלים בשנת 2025.

תרבות וספורט:

תרבות היא אמצעי ליצירת לכידות חברתית קהילתית ואזורית, ולה השפעה ישירה על השלומות - רווחת החיים ובריאות הנפש. לנכסי תרבות, זהות תרבותית וייחודית של קהילה יש השפעה רבה על הפיתוח האזורי, התדמית החיובית של מקום והאזור.

אירועי תרבות: פורסם קול קורא לאירועי תרבות ברשויות המקומיות בסה"כ 5 מיליון שקלים ב-2024, בסה"כ של 12 מיליון ב-2025. במסגרת זו התקיימו עד כה למעלה 53 אירועי שיא מועצתיים כמו הופעות ואירועי חגים, התורמים ללכידות ולחוסן הקהילתי.

תמיכה במוסדות תרבות בחבל: ב-2024 ניתנו תמיכות בגובה 3 מיליון שקלים, אליהם נוספו עוד 9 מיליון שקלים בשנת 2025 ל-8 גופי תרבות מרכזיים, מובילים וחלוצים אזוריים: מוזיאון יד מרדכי, מחול-אדמה בשדרות וסינמטק שדרות, תיאטרון העוטף במ.א. אשכול, גלריה בארי, פסטיבל קולנוע דרום וגלריית יד מרדכי. התמיכה אפשרה לגופים לשרוד את שנת 2024 ולהעתיק את פעילותם למקומות זמניים ולאפשר לקיים פעילות במוקדי הפינוי. כחלק מהשיקום והצמיחה למוסדות תוכניות רבות להרחבת והגדלת היקף הפעילות ועל כן הוצגו בתוכנית לשנת 2025 יעדים שאפתניים לצמיחה בחשיפה והרחבת הפעילות.

מבנה תרבות: פורסם בשנת 2024 קול קורא לבינוי, הקמה ושיפוץ שישמשו עבור פעילויות תרבות ברשויות המקומיות בסה"כ של 30 מיליון שקלים. כלל רשויות החבל נגשו לקול קורא ועתידיים לקום בין 8-10 פרויקטים בחבל.

הספורט: הספורט ממלא תפקיד מרכזי בטיפוח מצוינות, קידום אורח חיים בריא, טיפוח חוסן בקרב אנשים בכל הגילאים ויצירת הזדמנויות כלכליות וניידות חברתית. פורסם קול קורא לחיזוק הספורט העממי בשנת 2024 על סה"כ 5 מיליון שקלים ובשנת 2025 עתיד להתפרסם קול קורא לספורט עממי ותחרותי בסה"כ 12 מיליון שקלים. במסגרת תקציב זה נערכו פעילויות ואירועי ספורט עממיים, שנועדו לגיבוש הקבוצות בענפי הספורט המגוונים שהתפזרו בעקבות אירועי 7.10 והקמתם מחדש ברמה העממית והתחרותית. בין הצעדים שבוצעו: סבסוד חוגי ספורט, תמיכה במעטפת מאמנים פסיכולוגים ופיזיותרפיסטים, טורניר כדורגל וכדורעף מועצתיים ועוד. בשדרות השתתפו כ- 2,000 ילדים בחוגי הספורט של הרשות המקומית, לעומת 1000 בשנים 2022-2023.

בינוי מתקני תרבות וספורט: בשנת 2024 פורסם קול קורא למתקני ספורט קהילתיים שבמסגרתו הוגשו 40 פרויקטים חדשים ועוד 27 פרויקטים לשיפוץ, ביניהם: מגרשי שחב"ק, מיני פיץ' וטניס, ומתקני כושר ציבוריים. לצד זאת התפרסם קול קורא בסך של 30 מיליון שקלים לבינוי מבני תרבות אשר יסייעו להקמה ושדרוג של 10-12 מבני תרבות מרכזיים אשר משרתים, ועתידים לשרת עשרות אלפי תושבים ומבקרים.

צעירים:

בתחום הצעירים קודמה ותוקצבה תוכנית לרתימת הפוטנציאל העצום של האוכלוסייה הצעירה ככוח מניע לצמיחה דמוגרפית, חיזוק קהילתי ולשגשוג כלכלי באזור. לתפיסת המנהלת, הצלחת השיקום של החבל, תלויה במידה רבה ביכולת לייצר המשכיות וברצון של צעירי המקום לשוב ולקבוע את ביתם באזור, לצד משיכה של אוכלוסייה צעירה בשלבי החיים השונים. החיוניות והחדשנות של הצעירים הינם בעלי חשיבות עליונה לעיצוב המסלול העתידי של הקהילות בחבל התקומה.

תוכנית רכזי הצעירים הוקמה כמענה מיידי ומתמשך למצב שנוצר בעקבות אירועי 7/10. במסגרתה מונו 35 רכזי צעירים ב-46 ישובים ובשדרות, בתקציב פעילות של 2.5 מיליון שקלים אשר ימשיך לשנים 25-26. הרכזים אחראים לעשרות פעילויות במגוון תחומים: פאבים קהילתיים, פעילויות למשפחות מילואים ולזוגות צעירים.

תוכנית להכשרת צעירים לתפקידי מנהיגות תחל לפעול בנובמבר עם 25 צעירים תושבי החבל, במטרה שישולבו בתפקידי הנהגה ברשויות וביושבים.

מכינות קדם צבאיות: עבור 11 המכינות בתחומי החבל, ניתנו תמיכות בגובה 7 מיליון שקלים, לטובת בינוי, שיפוץ ופיתוח המבנים והצטיידות דירות החניכים, זאת במטרה להפוך את המכינות לגורם מפתח בחידוש החיים הקהילתיים והחברתיים ביישובי החבל.

השכלה גבוהה:

מנהלת תקומה רואה חשיבות בחיזוק **מכללת ספיר** כעוגן אזורי לחבל ולאזור הנגב המערבי. כחלק ממענה החירום למכללה, ניתנה מלגת לימודים מלאה לכלל הסטודנטים במכללה, בתמורה ל- 60 שעות התנדבות ביישובי חבל התקומה. מכללת ספיר הקימה מערך התנדבות בזמן שיא אשר ניתב את הסטודנטים ל-104 פרויקטים ביישובי חבל התקומה ואשר כלל למעלה מ- 124 אלף שעות התנדבות בחקלאות, בחונכות, בחלוקת סלי מזון, בהכנת סרטים תיעודיים ליישובי החבל ובפרויקטים מגוונים ונוספים. בשנת 2025 מנהלת תקומה עתידה להשקיע גם בתמיכה בחיזוק מקצועות הלימוד הטכנולוגיים.

דת:

מנהלת תקומה והמשרד לשירותי דת מפעילים תוכנית תמיכה בסכום של כ-32 מיליון שקלים, המיועדת לשיקום ופיתוח התשתיות בבתי העלמין בחבל. חלקה הראשון של התמיכה מיועד להתאמת בתי עלמין קיימים לצרכים שנוצרו בעקבות המלחמה, כמו הקמת מיגוניות, שיפור דרכי גישה ושבילים, בניית רחבות התכנסות וסככות, והקמת תשתיות חשמל, מים וביו. כמו כן, ניתנת תמיכה להרחבת בתי עלמין שבהם אזלו עתודות הקבורה, כדי להיערך למלאי חלקות פנויות לטווח ארוך.

פרק: סיכום

מעל 90% מתושבי החבל כבר שבו לבתיהם. תושבי כיסופים, חולית, כפר עזה, בארי וניר עוז צפויים לשוב במהלך 2025-2027. עבור התושבים שטרם יכולים לשוב לבתיהם, הוקמו מאות יחידות דיור זמניות, ומתקיימות עבודות שיקום מואצות במטרה לאפשר את חזרתם בהקדם. היישובים קיבלו חופש פעולה לבחור בעצמם כיצד יתבצע תהליך השיקום ובאילו קצב ותצורה, והם זוכים לליווי, תמיכה ובקרה שוטפת מצד המנהלת.

בקרוב **42 מהיישובים בחבל מתוך 47 ישובים, שכבר חזרו לבתיהם** ואין עבורם מניעה שיקומית בשלב זה, מתקיימים תהליכי בינוי מתקדמים, כחלק מתהליך מימוש סל השיקום והסלים היישוביים בהיקף של כ-**800 מיליון שקלים**, שניתנו ישירות ליישובים על ידי המנהלת, באמצעות מודל חדשני ראשון מסוגו, הכולל עבודה צמודה של מנהלת תקומה ישירות מול היישובים.

לצד חזרת תושבים רבים לחבל, המנהלת מברכת על שובם של החטופים שחזרו השנה לבתיהם, ומייחלת לשובם של כל השאר. לקראת שובם, היא דאגה מראש לפתרונות מגורים זמניים - בהם שריון דירות במתחמי מגורים, מימון דמי שכירות למי שבחרו חלופה אחרת, והעברת מענקי הצטיידות ליישובים - כך שכל צורך אישי שעלה טופל במענה מותאם.

פעילות זו היא חלק ממערך מקיף שבמסגרתו ממשיכה המנהלת לפעול במלוא המרץ בכל תחומי החיים - מהשיקום הפיזי ועד שירותי הקהילה, הבריאות, הכלכלה, החינוך והתעסוקה - כדי להגשים את חזונה: לחדש את ההתיישבות, להפריח את האזור, ולהפוך את החבל למרחב חיוני, יציב, בר־קיימא ואטרקטיבי עבור תושביו ועבור מדינת ישראל.